

Alekszej Konsztantyinovics Tolsztoj

A vak

A fejedelem reggel útra kelt –
 vitézeivel vadászatra;
vaddisznót úzótt, tulkokat kivert
a fenyvesből, az idő is letelt,
 pihenésre szólt a kürt hangja.

A horhosban ülnek tölgyek alatt,
 és fölvágják az eleséget.
Így szól a herceg: „Csak egy pillanat,
szépen bongnak a kupák, kanalak,
 de zengjen hozzá bátor ének!”

Egy fiatal szólt: „A patakon át
 kelve találsz egy énekművészt;
világtalan, de a hangja csodás.”
S így a herceg: „Hívjátok, indulás,
 hallanom kell regéi kürtjét!”

Pihentek, kiitták a serleget,
 nem volt kedvük már üldögelni,
nem vártak, tovább kellett menjenek, –
s a herceg szavára megérkezett
 a horhosból az öreg férfi.

Botjával járva a sok gyökeret,
 senkit nem talál a ligetben,
szívében mindenféle dal rezeget,
áldott mondák, velős történetek,
 most zenghetné el a legszebben.

Ahol várták, csak a harkály kopog,
 a levelek közt szarka cserreg –
de arra, ahol sejti a nagyot,
vakon, de tisztességgel meghajolt,
 így köszöntve a fejedelmet:

„Üdvözöllek, dicső fejedelem,
 bojárok, vitézek, dicséret!
Itt állok, hogy kezdjem az énekem –
egy szegény öregember mit üzen
 ilyen sok hatalmas személynek?”

Ami tán prófétai intelem,
 hogyan is önthetem szavakba?”
Várt – de nem felelt neki senkisé,
leült a mohára türelmesen,
 ujjait ejtve a húrokra.

Jöttek a hang váltakozásai,
 szóltak az erdő sűrűjében...
A világ rejtett áramlásai:
a tenger és föld visszahangja, ami
 egymáshoz koppant e zenében,

a föld mélyén ragyogó kavicsok,
 csodaszörnyek a mély tengerben,
sötét fenyvesben égi grádicsok,
dalia, aki páncélban forog –
 erről dalolt álomnyelven.

Dicséri múlt napok hőstetteit,
 ékesít mindent koszorúval:
hercegek igazsága lelkesít –
akiket közben arra kényszerít,
 hasson rájuk a gyöngye sóhaj.

Üdvözli a foglyul ejtett rabot,
 szidja a várak ostromlóit,
azt, aki dölyfös, felfuvalkodott,
ki másnak kis életet sem hagyott,
 sok urat vezekelni szólít.

A gondolat gabonaszemei
 a dalában sárgán beérnek;
indulatát szívéből kiveti –
most végre bátran énekelheti,
 nem tiltják dühös denevérek.

Az szeme attól a tűztől ragyog,
 mint a harc és remény korában,
főlemelt arcán erő, hatalom,
méltóság ül a szakadt rongyokon:
 ő már előkelő ruhában.

A nagy művészet érte őt utol,
 eddig sohasem énekelt így,
nem szólt ilyen erejű dal sehhol –
de a nap lassan estére hajol,
 kigyúlt az égi tűzpiros híd.

Az ünnepélyes lezáráshoz ér,
nem látó szemeit ez égre
emeli, az igazsággal felér
a felhabzó művészi szenvedély,
aztán egy pengetéssel vége.

Hogyhogy halálos csend veszi körül?
A puszta horhos hallgatását
a gerle járja, mikor fölrepül.
Az elcsendesedő zene mögül
távoli, hívó kürtszó vág át.

A vak lehajtja tünődő fejét:
„Mért hallgatnak az egybegyűltek?”
De mozdulnak a fűzágak felé,
az egész berek őhozzá beszél:
„A hallgatóid messzetűntek!

Végig egyedül voltál itt, öreg!
Az ürességnek énekeltél!
Amint kiitták a serlegüket,
rögtön kiürült a tölgyfaliget,
Nem várt meg a sok drága vendég!

Most már a zöld varázslatomon át
vágatnak zsákmányuk után, és
vadnyomon özönlenek a kutyák,
szimatolva az őserő szagát,
vadászat a hercegi szándék!

Késve jöttél énekelni, öreg,
a bojárok nem terád vártak.
Nem ad majd senki jutalmat neked,
dalért nem gyűjthetsz be dicséretet,
te még szolgálni se szolgálhatsz!”

„Jó tölgyfa anyácska, hódolatom!
Alighanem igazat mondtál!
Neked és magamnak szólt a dalom,
panaszkozhatnék, de nem akarom –
Nem bánom, ha nem jutalom vár!

De ha szememen nincs az éjszaka,
és felfogom, hogy nem figyelnek,
úgy se hallgattam volna el soha,
a dal volt mindig tettem ura,
inkább ezt nevezem sikernek!

Fussanak nyomon a vadászkutyák,
az úr viduljon vadászatban!
Számomra az ének a napvilág,
az öröm és igaz szórakozás,
nem emel föl már semmi jobban!

Mint áradáskor a folyó, erős,
mint az éjszaka, jótékony.
Átjár, mint enyhe májusi esők,
borzong, mint nyári viharban a föld.
Nem a halál az indítékom.

Az énektudó nem hallgathat ám,
egy nagy idegen szellem rabja,
teszi, amit az ihlet megkíván.
Nem az én szavammal beszél a szám,
de a gondolatomat mondja!

A hegyi forrás nem kérdezi meg.
mi lesz a vizével a sztyeppén,
föltör vadul, kellemesen hideg.
Bárcsak a csordák és nyájak rideg
szomját egyszer elverhetném!

Úgy tűnt, a hercegnek szól itt a dal,
de ahogy makacsul előtört,
megéreztem, jóval többet akar,
bárkit elérni, mint a zivatar.
Ennyi sosem telik egy hóstól!

Üdvözlöm, aki idehallgatott!
A föld-anyácskának dicsőség!
A pataknak, mely ritmusban csobog!
És nektek, rám hunyorgó csillagok!
Köszönet neked, zöldelő rét!

Aki nem hallgatott, üdvözetem!
Ne legyen gondja a bojárnak,
a herceg élete boldog legyen!
A nép ne tudja, mi a félelem,
ők se hallgassanak hiába!”

Vörös István fordítása, Bp. 2020. II. 15.